

Lag om vård av missbrukare i vissa fall;

utfärdad den 17 december 1981.

Enligt riksdagens beslut¹ föreskrivs följande.

Allmänna riktlinjer för vården

1 § De i 1 § socialtjänstlagen (1980: 620) angivna målen för samhällets socialtjänst skall vara vägledande för all vård som syftar till att hjälpa enskilda människor att komma ifrån missbruk av alkohol eller narkotika. Vården skall bygga på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet och skall så långt det är möjligt utformas och genomföras i samverkan med den enskilde.

SFS 1981:1243

Utkom från trycket
den 23 december 1981

¹ Prop. 1981/82: 8, SoU 22, rskr 91.

Beredande av vård

2 § Om någon till följd av fortgående missbruk av alkohol eller narkotika är i trängande behov av vård för att komma ifrån sitt missbruk och vårdbehovet inte kan tillgodoses enligt socialtjänstlagen (1980: 620) eller annan lag, kan han oberoende av eget samtycke beredas vård enligt denna lag, förutsatt att också någon av de situationer som beskrivs i 3 § föreligger.

3 § I fall som avses i 2 § får vård beslutas, om den enskilde

- a. till följd av missbruket utsätter sin fysiska eller psykiska hälsa för allvarlig fara eller
- b. till följd av missbruket kan befaras komma att allvarligt skada sig själv eller någon närstående.

4 § Länsrätten beslutar om beredande av vård med stöd av denna lag.

5 § Länsstyrelsen utreder om det finns skäl att bereda någon vård enligt denna lag. Anses sådana skäl föreligga, skall länsstyrelsen ansöka om vård.

Ansökan skall innehålla en redogörelse för missbrukarens förhållanden och för tidigare vidtagna åtgärder. Ansökan skall också ange den vård som länsstyrelsen anser behövlig, var vården bör påbörjas och i vilket hem intagning kan ske.

I målet skall föreläggas läkarintyg som anger missbrukarens aktuella hälsotillstånd. Om inte synnerligt hinder möter, skall länsstyrelsen foga sådant intyg vid ansökan.

6 § Socialnämnden föranstaltar om verkställighet av rättens beslut om vård.

Om vården inte har påbörjats inom två veckor från den dag då rättens beslut vann laga kraft, upphör beslutet att gälla.

7 § Vård med stöd av denna lag skall upphöra så snart syftet med vården är uppnått och senast två månader efter det att vården påbörjades, om inte beslut dessförinnan har meddelats om förlängning enligt 16 §. Vården upphör genom beslut om utskrivning enligt 13 §.

Omedelbart omhändertagande

8 § Polismyndigheten får omhänderta en missbrukare omedelbart om

1. det är sannolikt att han kan beredas vård med stöd av denna lag och
2. rättens beslut om vård inte kan avvaktas på grund av att han kan antas få sitt hälsotillstånd allvarligt försämrat, om han inte får omedelbar vård, eller på grund av att det föreligger en överhängande risk för att han till följd av sitt tillstånd kommer att allvarligt skada sig själv eller någon närstående.

Sedan länsstyrelsen har ansökt om vård med stöd av lagen, kan även rätten besluta om omedelbart omhändertagande av missbrukaren.

9 § Polismyndigheten skall genast underställa länsrätten beslutet om omedelbart omhändertagande samt underrätta länsstyrelsen och socialnämnden om beslutet.

Rätten skall så snart det kan ske och senast inom fyra dagar från det att beslutet underställdes rätten pröva om omhändertagandet skall bestå. Om det inte finns skäl för omhändertagande skall rätten genast upphäva beslutet.

Har polismyndigheten beslutat om omedelbart omhändertagande efter det att länsstyrelsen har ansökt om vård, skall beslutet underställas den rätt som prövar frågan om vård. Härvid gäller bestämmelserna i andra stycket.

10 § Om någon är omhändertagen enligt 8 § första stycket skall ansökan enligt 5 § ha kommit in till länsrätten inom en vecka från det länsrätten meddelade beslut att omhändertagandet skall bestå. Görs inte ansökan inom denna tid skall länsrätten upphäva beslutet om omhändertagande.

Beslut om omhändertagande skall också upphävas om ansökan om vård avslås eller den omhändertagne häktas.

Vården

11 § Vård med stöd av denna lag lämnas genom hem som drivs av landstingskommuner eller kommuner och som enligt den plan som anges i 23 § socialtjänstlagen (1980: 620) är särskilt avsedda att kunna lämna vård enligt denna lag. Ett sådant hem skall stå under ledning av en styrelse.

Landstingskommunen eller kommunen kan antingen utse en särskild styrelse eller uppdra åt någon annan nämnd att vara styrelse. Två eller flera hem kan ha en gemensam styrelse.

I fråga om särskild styrelse tillämpas 3 kap. 2–12 §§ kommunallagen (1977:179) på motsvarande sätt. Landstinget eller kommunfullmäktige får besluta att även annan än ledamot eller suppleant i styrelsen får närvara vid styrelsens sammanträden och delta i överläggningarna men ej i besluten samt få sin mening antecknad i protokollet.

Styrelsen förestår vården vid hemmet i den mån uppgiften inte har överlåtits på en särskild föreståndare.

12 § Vården skall inledas på sjukhus om det anses lämpligt med hänsyn till den planerade vården i övrigt och förutsättningar för sjukhusvård är uppfyllda. Om någon under vårddagen behöver sjukvård som inte kan ges genom hemmets försorg skall vården fortsätta på sjukhus.

Den som är omhändertagen enligt 8 § skall utan dröjsmål beredas vård i ett sådant hem som avses i 11 § eller, i fall som avses i första stycket, på sjukhus. Det åligger socialnämnden att föranstalta om sådan vård sedan polismyndigheten har anmält omhändertagandet.

13 § Om intagning i och om utskrivning från sådana hem som avses i 11 § beslutar den som förestår vården vid hemmet.

Den som förestår vården vid hemmet får också besluta att en intagen skall flyttas till ett annat motsvarande hem, om detta anses lämpligt från vårdsynpunkt och den som förestår vården vid det andra hemmet samtycker till överflyttningen.

Den som förestår vården vid hemmet skall fortlöpande hålla socialnämnden underrättad om utfallet av vården och samråda med socialnämnden i

alla frågor av vikt. Före överflyttning till ett annat hem och före utskrivning skall samråd alltid ske.

14 § Beträffande vårdens innehåll och utformning gäller bestämmelserna i socialtjänstlagen (1980: 620), om inte annat anges i denna lag.

Socialnämnden skall tillsammans med den som förestår vården vid hemmet och den intagne förbereda stöd- och hjälpinsatser för tiden efter utskrivningen från hemmet. Sådana insatser skall främst inriktas på att tillgodose den intagnes behov av bostad, arbete eller utbildning. Socialnämnden skall utse en befattningshavare hos nämnden att svara för kontakterna med den intagne.

15 § Den som vårdas med stöd av denna lag bör, så snart det kan ske med hänsyn till den planerade vården, beredas tillfälle att lämna det hem vari han intagits enligt 13 § för att på försök vårdas i annan form eller vistas i eget hem.

16 § Vårdtiden får förlängas med högst två månader, om den intagne till följd av sitt hälsotillstånd behöver ytterligare vård eller om det finns andra synnerliga skäl för förlängning.

Beslut om förlängning meddelas av hemmets styrelse. Rätten att besluta får inte delegeras.

Särskilda befogenheter

17 § Den som är omhändertagen eller intagen för vård med stöd av denna lag i ett sådant hem som avses i 11 §, får inte inneha alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel, injektionssprutor eller kanyler eller något annat som kan vara till men för vården eller ordningen vid hemmet. Påträffas sådan egendom får den omhändertas.

Den som är omhändertagen eller intagen för vård får kroppsvisiteras, när han kommer till hemmet, för kontroll av att han inte bär på sig något som han inte får inneha där. Detsamma gäller om det under vistelsen i hemmet uppkommer misstanke att sådan egendom skall påträffas hos honom.

Vid visitering skall iakttas all den hänsyn som omständigheterna medger. Om möjligt skall ett vittne närvara.

Bestämmelserna i första–tredje styckena skall gälla för alla som vårdas vid ett sådant hem som avses i 11 §, om det är nödvändigt för att genomföra vården och upprätthålla ordningen vid hemmet och regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, socialstyrelsen medger det.

18 § För omhändertagna och vårdtagare som behöver stå under särskilt noggrann tillsyn skall finnas hem som är anpassade för sådan tillsyn. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, socialstyrelsen beslutar vilka hem som skall anses som hem för sådan särskild tillsyn.

19 § Den som på grund av ett beslut om omhändertagande eller vård enligt denna lag vistas i ett sådant hem som avses i 18 § får hindras att lämna hemmet och i övrigt underkastas den begränsning av rörelsefriheten som

är nödvändig för att vården skall kunna genomföras. Hans rörelsefrihet får också inskränkas när det behövs av hänsyn till andra intagnas eller till personalens säkerhet.

20 § Försändelser till den som på grund av ett beslut om omhändertagande eller vård enligt denna lag vistas i ett sådant hem som avses i 18 § får kontrolleras, om det behövs med hänsyn till ordningen vid hemmet eller till den intagnes särskilda förhållanden. Om en ankommande försändelse innehåller egendom som inte får innehas enligt 17 § får den omhändertas.

Mådens handläggning

21 § Mål enligt denna lag skall prövas skyndsamt.

I mål om beredande av vård, där missbrukaren är omhändertagen enligt 8 §, skall länsrätten företa målet till avgörande inom en vecka från den dag då ansökan om vård kom in eller i fall som avses i 9 § tredje stycket, från den dag då underställningen skedde. Länsrätten får förlänga denna tid om det behövs ytterligare utredning eller om någon annan särskild omständighet gör det nödvändigt. Ett överklagat beslut om förlängning av vårdtiden skall av länsrätten företas till avgörande inom en vecka från den dag då besvären kom in.

22 § I mål om beredande av vård med stöd av denna lag skall länsrätten och kammarrätten hålla muntlig förhandling, om detta inte är uppenbart obehövt. I andra mål prövar rätten om det finns skäl att hålla muntlig förhandling.

Om någon part begär muntlig förhandling skall sådan hållas. Parterna skall upplysas om sin rätt att begära muntlig förhandling.

Om en enskild part som har kallats vid vite att inställa sig personligen till en förhandling uteblir, får rätten förordna att han skall hämtas till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag.

23 § I mål och ärenden enligt denna lag får delgivning med den enskilde inte ske med tillämpning av 12 eller 15 § delgivningslagen (1970: 428).

24 § Om offentligt biträde och annan rättshjälp i mål och ärenden enligt denna lag finns bestämmelser i rättshjälpslagen (1972: 429).

Övriga bestämmelser

25 § Har fråga uppkommit om att någon skall beredas vård med stöd av denna lag skall länsstyrelsen besluta om läkarundersökning samt utse läkare för undersökningen. Om länsstyrelsens ansökan om vård inte innehåller läkarintyg, får rätten själv föranstalta om läkarundersökning.

Polismyndigheten skall på begäran av länsstyrelsen eller rätten lämna biträde för att inställa en missbrukare till en beslutad läkarundersökning.

26 § Polismyndighet skall, på begäran av socialnämnd som har att föranstalta om verkställighet av ett beslut om vård eller omhändertagande med

stöd av denna lag eller av rätten, lämna biträde för att inställa den som avses med beslutet vid det hem där intagning skall ske.

På begäran av den som förestår vården vid ett sådant hem som avses i 11 § skall polismyndigheten lämna biträde för att efterforska, hämta eller förflytta någon som skall tas in i hemmet eller som vårdas där med stöd av denna lag.

27 § Beslut av styrelsen vid ett hem som avses i 11 § eller av någon annan som förestår vården vid ett sådant hem får överklagas av den enskilde hos länsrätten genom besvär, om beslutet avser överflyttning enligt 13 §, förlängning enligt 16 § eller avslag på begäran om utskrivning.

Andra beslut enligt denna lag av styrelsen eller av den som annars förestår vården vid ett sådant hem som avses i 11 § får inte överklagas.

Beslut om läkarundersökning enligt 25 § får inte överklagas.

28 § Beslut om omhändertagande enligt 8 § gäller omedelbart. Besvär över rättens beslut om omhändertagande är ej inskränkt till viss tid.

Beslut om överflyttning enligt 13 § andra stycket får förordnas att gälla omedelbart om det behövs från vårdsynpunkt. Andra beslut av styrelsen eller någon annan som förestår vården vid ett sådant hem som avses i 11 § gäller omedelbart.

Rätten får förordna att beslut som rätten har meddelat skall gälla omedelbart.

29 § Vid handläggning i kammarrätt av andra mål enligt denna lag än mål om omedelbart omhändertagande skall nämndemän ingå i rätten.

30 § Myndigheter som i sin verksamhet regelbundet kommer i kontakt med missbrukare är skyldiga att anmäla till länsstyrelsen om de får kännedom om att någon kan antas vara i behov av vård enligt denna lag. Vad som nu har sagts skall dock inte gälla myndigheter inom hälso- och sjukvården i vidare mån än som följer av andra stycket.

En läkare som i sin verksamhet kommer i kontakt med en missbrukare som kan antas vara i behov av vård är skyldig att göra anmälan till länsstyrelsen om inte den vårdbehövande kan beredas tillfredsställande vård eller behandling genom läkarens försorg eller i övrigt inom sjukvården.

Myndigheter som anges i första stycket är skyldiga att lämna länsstyrelsen alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning enligt denna lag.

31 § Är någon som har beretts vård med stöd av denna lag misstänkt för brott för vilket inte föreskrivs strängare straff än fängelse i ett år samt har brottet begåtts innan vården påbörjades eller under vårdtiden och hör det under allmänt åtal, skall åklagaren pröva om åtal lämpligen bör ske. Styrelsen för det hem där den misstänkte vårdas eller, om vården har upphört, länsstyrelsen skall därvid höras om det inte är obehövt.

32 § Har alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel omhändertagits enligt 17 eller 20 § eller har sådana påträffats inom ett sådant hem som avses i 11 § utan att det finns någon känd ägare till dem, skall den som förestår vården vid hemmet låta förstöra eller försälja egendomen enligt

bestämmelserna om beslagtagna egendom i 2 § 1 första stycket lagen (1958: 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m. Belopp som erhålls vid försäljning tillfaller staten.

Detsamma skall gälla i fråga om injektionssprutor och kanyler.

33 § Med socialnämnden avses i denna lag socialnämnden i den kommun som enligt 3 § socialtjänstlagen (1980: 620) har ansvaret för att den enskilde får det stöd och den hjälp som han behöver. Att överflyttning av ärenden till en annan socialnämnd kan ske i vissa fall framgår av 72 § socialtjänstlagen.

Med länsstyrelsen avses i denna lag länsstyrelsen i det län inom vilket den ansvariga kommunen är belägen.

Beslut om vård enligt 4 § och i anledning av omhändertagande enligt 8 § fattas av länsrätten i det län som anges i andra stycket. Den länsrätt som meddelade beslutet om vård beslutar också i frågor som avses i 27 § första stycket.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. Att samtidigt lagen (1954: 579) om nykterhetsvård upphör att gälla framgår av övergångsbestämmelserna till socialtjänstlagen (1980: 620).

2. Socialnämnden skall fram till den 1 januari 1984 fullgöra uppgifter som enligt 5, 25 och 31 §§ ankommer på länsstyrelsen. Underrättelser enligt 9 § första stycket och 30 § skall under samma tid lämnas till socialnämnden.

Uppdrag att besluta på socialnämndens vägnar får inte avse ansökan om vård enligt 5 §. Kan nämndens beslut att ansöka om vård inte meddelas inom den tid som föreskrivs i 10 § första stycket får ansökan göras av ordföranden eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat. Beslutet skall anmälas vid nämndens nästa sammanträde.

3. Fram till den 1 januari 1983 får vård enligt lagen beredas förutom i hem som avses i 11 § även i sådana hem som vid lagens ikraftträdande var allmänna vårdanstalter för alkoholmissbrukare enligt lagen (1954: 579) om nykterhetsvård. Därvid tillämpas bestämmelserna i 40 § tredje–sjätte styckena lagen om nykterhetsvård om styrelse och föreståndare vid de allmänna vårdanstalterna, m. m.

Beslut om vid vilken allmän vårdanstalt intagning skall ske fattas under år 1982 av socialstyrelsen.

4. Den som vid utgången av år 1981 är intagen i en allmän vårdanstalt med stöd av 18 eller 55 § lagen (1954: 579) om nykterhetsvård får beredas fortsatt vård enligt den nya lagen. Vården skall genast upphöra om inte styrelsen för vårdanstalten vid prövning senast två veckor efter ikraftträdandet finner sådana omständigheter föreligga som anges i 16 §. Vården får fortsätta högst två månader efter lagens ikraftträdande, dock inte i något fall så länge att den enligt lagen om nykterhetsvård längsta medgivna vårdtiden överskrids.

År någon vid utgången av år 1981 tillfälligt omhändertagen enligt 21 § lagen om nykterhetsvård, skall därefter vad enligt den nya lagen gäller beträffande den som är omedelbart omhändertagen enligt 8 § tillämpas i fråga om honom.

5. Om en ansökan om vård enligt 18 eller 55 § lagen (1954: 579) om nyk-

SFS 1981:1243

terhetsvård inte är slutligt avgjord vid utgången av år 1981 skall domstolen i stället pröva om förutsättningar för vård föreligger enligt den nya lagen. Talan får därvid även efter ikraftträdandet föras av den myndighet som har anhängiggjort ärendet, även om myndigheten inte är behörig till det enligt denna lag.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

KARIN SÖDER
(Socialdepartementet)

